

Nro. 22.

A' FELS. R. TSASZARNAK ÉS A. KIRALYNAK
KEGYELMES ENGEDELMÉBÖL.

*Költ Bétsben Septembernek 14-dik napján 1798-ik
éjztendőben.*

Nagy Britannia.

Pitt minister, ha nem szinte tökéletesen is, de csak ugyan jó formán meg szabadult a' podagra fájdalmái alól, és azon időt, a' mellyet nékie a' Status dolgai engednék, nyájás és élmés barátjai társalkodásokban tölti el a' m ga falusi jószágában, a' melly életnek módja többet használt nékie a' gyógyító sz reknél.

Minden Angliai kikötő helyekben lévő linea hajókat ki kézzítettett az Admiralitas, ugyánnira, hogy már most a' 10 agyús hajóktól fogva a 100 ágyusokig, 700 hadakozó hajókra m gy-n Angliának tengeri ereje, a' mennyi ekkoráig még soha sem vólt. Mivel ennyi számos hajóknak hadi néppel való meg töltésére 120000 ember kívántatik, az erőszakos verbuálásnak még most sints Angliában szünete. Hanem sok idegen nemzetbeliek is, neve-

zetesen *Belgák*, *Svécsók*, *Danufok* és *Norvégiabeliek* is szolgálatot vesznek az Anglus hajóseregeknél. Képzelné lehet, melly nagy summa kívántassék ezen tengeri erőnek tartására, még is soha sem bűl *Pith* minister, há pénzre vagyon szűksége, mindenkor eleget kap. Minthogy minden napkeleti és napnyugoti termékek az Anglusok hatalmában vannak, egész Európából Angliába foly bé a' pénz, és soha sem vólt ott annyi pengő pénz mint most.

Nemtsak a' Londoni Indiákra kereskedő Társaság, hanem a' Kir. ministerium is bizonyos tudósítáit vettek, Bonaparte Fr. fő vezérnek, *Alexandriába*, *Julius* 8-ikán lett ki szállásáról. Ezen történetet igen fényes és gazdag vendégséggel inneplette meg a' Fr. Consul *Livornóban*, mellyre minden ott lévő idegen Consulok, ki vévén az Angliait, hivatalosok vóltak.

Dublinből írták *Londonba*, hogy Augustus 10-kén, este veszedelembé forgott az ott lévő várudvarában a' Lord *Cornvallis* élete; mivel midőn a' strázsa tudakozta volna tőle: *Kivagy?* ő pedig meg felejtkezvén azon napi paroláról, nem tudott volna felelni, tötött puskához kapott a' strázsa, és ha a' nevezett *Lordal* levő Adjutans eszébe nem juttatta volna nékie a' parolát, vagy agyon lövetett, vagy nagyon meg sebesítettett volna. Egyébb aránt, mindeneknél, nagy kedvességben vagyon jámbor magavifeléséért, alázatosságaért, és *Jrlandia* eránt mutatott nagy jóteteményieért, tsak az úgy nevezett *Orangemenek*, az az, intolerans Protestansok előtt nem, a' kik nagyon bosszonkodnak réa azért, hogy a' partos *Jrlandiai* Catholicusokkal kegyelmebben bánt, mint sem érdemlették volna. De ő, az az, Lord *Cornvallis* velek semmit nem gondol, hanem akként nyilatkoztatta ki magát, hogy ha *Beresford*, és az ő creaturai hivataljaikról lemondanak, mindenkor felelni fog *Jrlandiának* thengessége és hívsége mellett.

Az *Jrlandiai* Status rabok egyenesen, és igazán ki nyilatkoztatták el pártolásoknak okait, folytatást, és másokkal való egyetértéseket. *D. Mac-*

kezén vallástételéből ki tettik, hogy az Irlandiai pártosoknak Lillei Congressusba küldött Agensek a' Franeziákkal öfzve szövetkeztek, és hogy ezek 15000 embert, és 70000 emberre való fegyvert's munitiót igertek az Irlandusok segítségére's. a. t.

Francia Respublika.

A' Helvécziai Respublika követjeinek, Zeltner és Jenner polgároknak, Augulus 27-ikén adott közönséges audientiát a' Párisi Directorium, a' mely alkalmatósággal mind az öket bé mutató Fr. minister, mind a' bé mutattatott követek szép beszédeket tartottak. Hasonlóképen felelt a' Directorium.

Azt hirtelik a' Párisi közönséges levelek, hogy ismét egy Logan nevű követet küldött volna, a' Filadelfiai Congressus Párisba az ezen két Respublika közt támadt villongásnak jó móddal való el igazítására. — Némellyek úgy tartják, hogy nem a' Congressus, hanem annak Francia módon gondolkozó tagjai küldöttek volna oda követet. — Hogy minden úton módon kerülje az Amerikai szabad Statusokkal való háborúságot a' Fr. Kormányzék, tsak abból is ki tettik, hogy minden kikötő helyekhez, a' mellyekben az Amerikai hajók le árestáltattak, parantsolatot küldött a' tengeri dolgokra ügyelő minister, melly szerént az azokon lévő matrozokkal nem szabad ellenségesképen bánni.

Azokra a' Párisi ujságírókra nézve, a' kik a' Kormányzékot már régtől fogva otsárólni, és az által a' közönséges tsendeséget meg háborítani igyekeztenek, azt végzette az 500-ak Tanátsa, hogy szorgalmatósan vigyázzon a' Policia a' közönséges írásokra, és azokat, a' kik a' közönséges tsendeséget meg háborítják, érdemek szerént büntesse meg; de hogy ezen Policiának adattatott hatalom elítendőnél tovább ne tartson, ne hogy a' könyv nyomtató sajtóknak szabadságok az által öfzve szorítsák.

A' Párisi katona Commissiónak Titoknokja feljegyeztvén azoknak számát, a' kik *Fructidornak* 19-ik napjától fogva azon Commissió által meg itiltettek, a' sült ki, hogy 12 személyt halálra, 1-et számkivetésre itilt, 5-öt szabadon bocsátott, és 1-et a' Directorium, 's 1-et a' Kerületbeli birák eleibe idéztetett.

Minap rajta menvén a' fináncz minifterre az énekes Operisták, midőn bérek ki fizettetését erősen sürgették volna, azt felelte nékiék: *Ha, ugymond, a' fióknak (érti a' Status creditorait) fizetni nem lehet annyival inkább nem lehet az éneklőknek.*

A' *Rochelli* kikötő helyből *Augustusnak* 6-ikán ki evezett, 3 fregatból, és 2 corvetből álló Fr. flottillátska, az alatt, míg az ott, vigyazaton állott Angliai flotta üzöbe vett volna *Bordeaux* előtt egynehány saluppot, szerentséfsen el kerülte az ellenséges hajók markát; sőt egy *Lione* Gabarre, az az fedeletlen lapos hajó, azon éjjel az Anglus flotta közt bújt keresztül, és minden akadály nélkül bément a' *Bayonnei* kikötő helybe. — Több truppokkal meg terheltezt hajóknak is vólt olly szerentséjek, a' mellyek tudniillik a' napkeleti- és napnyugoti Indiába menni parantsoltattak. — A' *Bresti* flottának egy ofztálya ki evezett ugyan onnan a' nagy tengerre, de tartván az Angliai flottára való bukkasztól, ismét vissza tért abba.

A' *Gothába* utazott Párisi tudós *Astronomus Lalande* polgár következő értelmű levelet irt egy Párisi barátjának: „*En, ugymond, igen szép Observatoriumot, egy igen tudós Astronomust (érti Zach Urat) és a' hercegekben, az Astronomiának igen buzgó barátjait találtam itten.*

A' Francia Financiának jobb állapotba leendő tétele végett, a' még ekkorig el nem adattatott nemzeti jószágok is árrúba fognak bocsátatni, a' a' mellyekből, minthogy sok gazdag liveransok és hadi Commissariusok taláztatnak, a' kik kapni fognak azon jószágoknak meg vételén, nagy summa pénzt reményl a' Kormányfészék. — Azon 40 millió pialternek egy jó részéhez is, melly a' jövő Octo-

berben Amérikábol Spanyol Országba váratik, nagy bizodalma vagyon a' Fr. Financiának.

Efztendejénél több, a' miolta a' *Kadixi* Spanyol flottának ki evezését, és az ottan vigyázo Anglus hajókkal való meg ütközését sürgeti a' Frantzia Directorium; de még ekkorig sem vehette azt arra. Illyenképen egyéb hafzna a' Fr. Respublikára nézve nintsen a' *Kadixi* flottának, hanem hogy az ottan vigyázaton álló 18 Anglus hajókat nem lehet másutt hafználni. — A' *Bresti* kikötőhely előtt ólálkodó Anglus hajóknak a' száma most nagyobb, mint vólt ennekelötte, és sokkal bátrabak is, mint vóltak ennekelötte.

Német Ország.

A' Raftadi Congressuson lévő Német Deputatio következendő választ adott, *Augustus 29-ik* napján, a' Fr. ministereknek *22-ik Augustusi* promemoriájokra:

„A' Német Deputatiónak *10-ik Augustusi* hozzás Jegyzéseire, olly forma választ adtanak a' Fr. ministerek, a' melly tellyességgel meg nem felelhet a' békesség dolgát munkalódó Német Deputatio reménységének és varakozásának.

A' *10-ik Augustusi* Jelentésében, mind a' Rénus vizén lévő vámoknak el törlésekben, mind az *Ehrenbreitsteini* erőrségnek le rontásában meg egyezett a' Német Deputatio, és a' midön azt kívánta, hogy minden Rénus jobb partyán és Rénus közép folyásán innen lévő erúsfégeket a' Fr. Kormányzék is adjon vissza, le rontattatva kívánta azokat vissza adatni, 's ugyan azon állapotjában továbbra is meg hagyni. — Ellenben a' Rénuson túl lévő, és már a' Fr. Respublikának által engedödött tartományok' adótságait illető *6-ik* cikkelyre nézve, ujobban, és közön-ségelsen megmutatta azt a' Deputatio, hogy lehetetlen legyen azon adótságokat a' Rénus jobb partyán lévő tartományokra által tenni, és valamint ezen, úgy a' több, még minden válasz nélkül hagyattott punctumokra, közelebb való és igazságosabb

választ várt a' Német Deputatio a' Fr. minis-
rektől — Önnön magok böltsen által láthatták
azt, hogy valamiképen ezen adórságról, úgy a'
Rénus bal partyán fekvő Német tartományokból
ki költözött, vagy a' Rénuson innen közönséges,
vagy magános szolgálatban levőknek javaikról és
örökségeikről való tárgy is, a' békeféségnek sar-
kalatos cikkelyei közzé tartozik, a' mellynek el
intezése nélkül lehetetlen a' Német Deputatio
a' békeféség dolgát tökéletességre vinni. — Vala-
mint ezen utolsó punctumra nézve áthatatos bizo-
dalommal vagyon a' Német Deputatio a' Fr. Kór-
mányszék igalság szeretőségéről, s el hitette azt
magával, hogy az nem kívánja az ártatlan ma-
gános személyeket vagyonjaiktól végképen meg-
fosztani: úgy igen nagy meg nyugovására fog az
a' Német Deputatioának szolgálni, hogyha azon
magános személyek vagyonjaiknak szabados ki-
bótsattatása eránt világosabban meg határozzák ma-
gokat a' Francia ministerek.,

„Valósággal, és tagadhatatlan egyenes szívü-
séggel munkálódott mind ekkorig a' békeféség töké-
letességre vitelén a' Német Deputatio; igen mélyen
érzi a' környülállásoknak terhes mivoltát, és hogy ma-
ga szabados és tsendes valóságát elérhese a' Né-
met Birodalom, a' leg nagyobb áldozatoknak tété-
lére is reá állott. De azoknak a' kívánságoknak
tellyesítésekre, a' mellyek a' reá bizatott hivatal-
nak tzéljával, és a' batorságos, 's illendő békes-
séggel ellenkeznek, magat nem kötelezheti. És
igy, a' midőn az illy feltetelektől el vonni kíván-
ja a' Fr. ministereket, szemére hányni nem le-
het, hogy késttetne' a' békeféségnek tökéletessé-
re való vitetését; következéskepen semmi némű eset-
ben nem felelhet azon következésekért, a' mely-
lyek a' békeféség dolgának további késeltetésével
öszve kaptoltatva lehetnének; sőt inkább, még
most is, és ezután is olly bizodalommal vagyon a'
Német Deputatio a' Fr. Fő Kormányszék mértékle-
tességéről, hogy a' még ekkorig meg hata-
roztathatott, és a' Német Birodalom meg nyugtatásá-

ra célzó fel tételekre is kívánt választ fog adat-
tatni. „

A' Rénus jobb partyán campirozó Fr. seregek naponként mind jobban jobban szaporodnak, és *Augustus* 28-ikán Joubert Fr. vezér Moguntziából *Fridbergbe* tette által a' maga hadi szállását. — A' mint *Kolonidból* iratik, a' Rénus jobb partyán fekvő helységeknek idei terméseiket nagy részént requisitio alá vetették a' Fr. Generálisok, a' melylyekből magazinumokat készítettnek a' Fr. truppok számára. — A' Nidda folyó vize mellett táborozó Fr. seregeket *Championet*, a' *Sieg* folyó viz mellett táborozókat pedig *Haquin* Generalisok fogják comandirozni. — A' lovalság és ártilléria számára számos lovakat vásároltatnak, és 60 nehéz ágyút, sok puskaport, 's munitiót, és 2000 sátort vitettek *Luxemburgból* *Moguntziába*.

Olasz Ország.

A' Nápolyi Kir. udvar következő értelmű hirdetményt adott ki, 's tétetett közönségessé *August* 14-ik napján: „Azon fontos változások, mellyek néhány estendőtől fogva, mind a' politica alkotmányra, mind a' hadi seregekre nézve Európában történtenek, szükségesképen a' mi Kir. figyelmetességünket is Birodalmunk' hadi erejére függesztik, 's azt kívánnyák, hogy örökségeinknek, és a' mi hiv, 's kedves jobbágyaink életének, 's vagyonaiknak állandó védelmezéséről gondolkozzunk. Már ugyan, egy időtől fogva a' czéllal meg egyezőbb rendelések által gyakoroltabbá tétetődött armádiánk; de annak öregbitetése annyival szükségesebb a' jelenvaló időben, mivel az Olasz Országban lé. Kormányok is erősebb hadi lábra állottak a' revolutió által, és a' mi ellenünk mindenkor ellenséges indulattal viseltetett haramja Statusok is bátrabbakká lettek a' a' *Máltában* történt változások után, a' melly miatt, méltan félhetünk tartományaink tsendefiségének meg háborittatásától. „

„*Siciliában*, melyre leg inkább vágyakodnak ellenségeink, már meg lehetősen meg szaporítottak a' hadi seregek; hogy mindazáltal meggyőzhetetlen akadályokat tegyünk ellenségeink próbatételei eleibe, minden lakosoknak, a' kiknek kormányozását reánk bizta a' Mindenható, tudtokra adjuk a' jelenvaló Kir. parantsolat által, hogy ők úgy nézzék ezután magokat, mint született katonákat, a' kik, senkit ki nem vévén, minden történhető esetekben, kötelesek a' mi szent vallásunk, királyi Koronánk, magok javaik, és életek védelmezése végett fel kelni, hogyha, vagy a' tengeri haramják, vagy más ellenséges nemzet bennünket meg támadnának. — Minden nőtelen férfiak 17 esztendőstől fogva 45 esztendősig úgy nézettetnek, mint az ármádiához tartozó valóságos katonák, és az első intetre kötelesek lesznek a' magok corpusainál meg jelenni. — Sem mi, mint a' mi Kir. seregeinknek fő Kormányozó vezérje, sem a' mi kedves fiaink ki nem vagyunk ezen ditsőséges katona Conscriptió alól vétettetve; sőt mi lézünk a' leg elsőbbek, a' kik a' vallás, a' monarchia, a' haza, és a' köz jó állandó meg maradásért életünket fel áldozni készek lézünk; és ezen katona alkotmányra nézve tett magunk ki jelentését úgy kell ennekutánna tekinteni, mint Birodalmunk sarkalatos törvényét. „

„Hogy pedig hazonnal, és betsülettel fel állhassanak jobbágyaink a' szükség' idején: minden rendbeli Előjáróknak, papoknak, profelsoroknak, házi gazdáknak, gyülekezetek Előjáróinak 's a. t. azt parantsollyuk, hogy minden hiv jobbágyainkat ébresszék, és mind a' közönséges, mind a' magános nevelést ezen tzielhoz képeft intézzék. Kiváltképen pedig a' papi személlyek szorgalmatosan eleikbe terjesszék, hogy e' légyen az az egyetlen egy elzök, a' melly által azon pufztító veszedelemtől, mellynek terhe alatt Európának nagy része nyög, meg mentettethetnek. — Utollyára jelentyük, hogy mi különös meg elégedéssel tapasztaltuk, hogy még eddig a' közönséges fel fegyverkezés alkalma-

tofságával, minden hiv jobbágyaink közt egy értelem 's indulat uralkodott, és hogy egyen egyen kézfek voltak a' köz Jó védelmezésére fegyvert fogni. És eppen ezen tapasztalt magok el Izánások es kézfések által fordították el birodalmaink-tól a' háborúnak vézfedelmes voltát. “

Róma városában 's az egész Római Statusban nagyon verbuáltatnak, a' Francziák, úgy annyira, hogy minden alkalmatos férfiúnak, ha a' Izükség kivánni fogja, fegyvert kell fogni. E' mellett a' tehetösebb Római Házakra más fel millio liver contrbutiót vetettek.

A' Római Respublika új Constitutiojának, anyiban még moft is valamely árnyéka lenni lattatik, hogy a' Fr. Generalisok, 's Commissariusok által ki adattatott rendeléseknek, a' Római Consulok is alájok írják a' neveiket, 's ők küldik, 's hirdette-tik ki azokat.

BCU Cluj / Central University Library Cluj
Helvétziai Respublika,

Az ezen és Francia Respublika közt kötött és már mind a' két részről meg erősfitetett offensiva és defensiva álliáncziának nevezetesebb czikkelyei a' következendők: 1) Allandó békefség baratság és egyet értes legyen a' két szövfetséges Respublika közt. — 2). Azon esetre, hogy az egyiknek vagy a' másiknak háborúja lenne, költsönös segítséggel lefznek egvmásnak. — 3) Helvétziának máftól való nem függését, és kórmányának egységét garantirozza a' Fr. Respublika. — 4) Viffza adja Helvétziának azon ártillériáját, és munitioit, a' mely-lyeket a' Helvétziai revolutió kezdetében onnan el vitetett, úgy mindazáltal, hogy maga Helvetzia vitesse azokat a' maga költségén viffza. — 5.) A' Bázeli püspökség, és Geneva városa a' Fr. Respublikához fog ennekutánna tartozoi. — 6) Allandó határok fognak a' két Respublika közt vonat-tatni. — 7) A' déli Német és Olafz Országokkal le-endő kereskedésnek állandoságavégett, két keres-kező - és hadi utak engedtetnek a' Francia Res-

publikának, ugymint, az egyik Helvéczsiának északi részén által a' Rénus mellett a' *Bodenzéig*, a' másik *Genevától* fogva, *Szabaudián* és *Walliserlandon* kérelztül a' Cisalpina Respublikába. — 8) Mind a' két Respublika, maga hajókázásának háznára nézve egyefséget fognak egymás közt tartani, kiki tulajdon kötségen a' Genevai tó és Rénus közt, és *Genevától* fogva a' *Rhodaunusok* hajókázható részéig. — 9) Annyi sőt fog a' Fr. Respublika Helvéczsiának adni, a' mennyire szüksége leszen, ugyan azon árron, a' mellyen a' Fr. polgárok szokták venni, eztendőben leg alább 250000 mázsát. — 10) Mind a' két Respublikának lakosai le telepedhetnek akárhol is a' hozzájuk tartozó tartományokban, 's szabadon üzhetik azokban magok mesterségeket. — 11.) Mind a' két Respublika költsönösen kötelezi magát arra, hogy sem a' honnyaikból ki köldetteknek, sem a' szamkivetésbe vettetteknek helyet nem adnak magok közt, és mindenkör ki fogják egymásnak adni a' gonosztévöket.

Egy 1500 foból álló gyalog sereget, és egynéhány escadron lovaságot állit fel a' Helvéczsiai Directorium. —

Azon közben, még most is nagy zenebona vagon a' *Waldstaedti* Cantonban. Nemtsák nem tetzik annak a' dolgoknak az új Constitutió szerént való folyamatja; sőt, a' mi több, sok közönségekben le hányta a' köz nép a' tilztviselőket tiltségeikből, 's előbbi szabatságának vissza adattatását kívánnya.

Spanyol Ország.

D. *Saavedra* Statusminister, a' mint *Madridből* iratik, fel épült ugyan már előbbi nyavalyájából, és hozzá is kezdett a' Status dolgaihoz, mivel mindazáltal *Augustus 12-ikén* újabb erőtlenségbe esett, kéntelen volt a' Status dolgainak folytatását, addig is, míg ő maga előbbi egélségét vissza kaphattya, azon departementumnak egyik tagjára *Don d'Urquijore* bizoni, a' ki is mingyárt a' következett napon conferentiát tartott a' *Madridban* lévő külső miniszterekkel.

A' midőn az *Ildefonsoi* Kir. mulató palotába mentenek volna ő Kir. Felsőgek, nagy darabon el kisírte őket herczeg *Alcudia* lóháton. Az *Asturiai* herczeg két testvér ötéssel együtt az *Escuriali* Kir. palotában maradt, kinek udvari mestérévé, herczeg *S. Carlos* tétetődött, 150000 real ez-tendei fizetéssel. — Egy *D. Mallo* nevezetű hadi tisztt igen nagy gratiában vagyon a' Kir. udvarnál, kinek is leg közelebb 120000 real jövedelmű *Com-menderiat* (vitézi Rendhez tartozó beneficiumot) ajándékozott a' Király.

D. Pietro Olavidesnek, a' kit ennelötte 20 ezftendőekkel számkivetésbe küldött a' Spanyol Tri-bunalis Inquisitio, nemtsak a' hazájába való vissza téresre szabadság engedtetett, hanem az akkor confiscaltatott jószágai is vissza adattak nékie, 's e' mellett *Status Tanátsofságra* emeltetett.

A' *Monarch* nevezetű Spanyol linea hajó, a' múlt *Julius 20-ikán* a' *Rigói* kikötő helybe szerez-
 isésen bé jutván, igen sok betses portékat, és 8 millió piastert vitt oda bé. — Két Spanyol Corvet-
 tek (*Naves Speculatoriæ*, et *tabulatoriæ*) a' mely-
 lyek 1789 ezftendőben, *Julius 30-ikán* eveztenek ki
 a' *Cadixi* kikötő helyből a' nagy tengerre, és tsak
 mostanában tértek vissza, két új szigetet, és sok
 nevezetes dolgokat találtak az *Amerikai Archipel-*
 ben. Ezen utazásokban tett jegyzéseiket, maga
 költségén fogja ki nyomtattatni a' Kir. udvar.

Magyar Ország.

Pápáról Sept. 7-dikén. Ezen mi megyénkben a
 múlt hólnap elején volt esődzések után követke-
 zett forró napok, és híves éjtszakák miatt, kivált
 ahol a' forró napokban édes salétromos, és keve-
 set merítettett kútakból kellett a' lakosoknak in-
 ni, és étizakánként udvaron, 's mezőn háltak, a'
 vérhas nagyon uralkodott; úgy hogy, egy egy kö-
 zép nagyságú faluban egy nap 5—6 halot is volt,
 minden idő és nembéli külömbség nélkül. Ezen
 uralkodó nyavalyában, a' mennyire *Patikabeliek-*
 kel élni lehetett, hasznát tapasztaltam a' *Farkas*
Majstagnak (*Aux vomica*) *mañának*, és *Angyaltúrá-*

nak: különösen pedig akarom a' *Füfűvet*, vagy másképp *Füfű levelű füvet*, vagy *hárog gyökernek a' füvet* (*Lythrum salicaria*) említeni. Tudniillik, minthogy a' Magyar köz ember a' Patikabelitől igen irtózik, ha mindjárt ingyen most hozták is *Bétsből*; azomba látván, hogy ezen *Füfű* határaikban a' Falúknak bőven terem: azért is *Haen* és *Scherbius* (*Haen Ratio medendi P. 3. C. 5. pag. 214. Scherbius de Lythri salicariæ virtute Jenæ 1790.*) javallások szerént, ezzel tettem próbát. Még szedetéven tudniillik vélek ezen *Füfűvet*, árnyékon meg szárítottam, és levelének egy részét apró porrá törttettem, 's abból estve, reggel egy fél diónyit (egy köntinget) pályinkába, vagy borba bé vétetem; más részét herbateúl itattam viz helyett. A' kis gyermekek, 's mások is, a' kik a' pályinkát, vagy bort nem szenvedhették, ezen herbatéba vették bé a' porát. Sok csupa *Füfűvel* meg gyógyúlt. A' ki nagyon erőtelen volt, *makkal*, vagy *Anguflúrával* keverve vette. A' kinn csak akkor kezdődött a' Vérhas, idejéhez képest való mértékben elébb hánytató gyökeret vett bé (de éppen nem azért, hogy epét hajtassak, hanem, hogy a' bél le felé való mozgását mérsékeltessem, és izzadásba jöjjenek) 's az után élt a' *Füfűvel*, oly ki-menetellel, hogy bátor nem tsekély számmal, és nem csak egy Falúba való voltak, mindnyájan a' véle élők csak hamar meg gyógyúltak. Italul bort és vizes pályinkát rendeltem. Ezen *Füfűnek* erejét már tavaly a' Birkák hasmenésekben is tapasztaltam. Ezt azért közlöm a' közönséggel, hogy mások' figyelmeltéségeket is fel serkentsem ezen Hazánkba bővölködő szerrel, a' sok nem Paraszt inyéhez való, tekervényes, és tévelygő utakon érdeklő, epét kereső, azután fel ásztató, továbbá ki hajtó, végre mikor már a' sok epe tsinálás, és hajtás miatt szinte a' koporsóig el erőtelenedett, az után nyakra före erősíteni akaró szerek helyett való élésre.

Az essők előtt volt forró melegben a' marhák, és juhok fáj: és láb fájásba voltak mindenütt e

tájon, de nem döglöttek. Az esők után a' sertvések tüdő, és lépfenébe, a' tehének lépfenébe döglöni kezdettek, némely kutak nélkül szükölködő, és posványokból itató Faluknak határiba. Pokolvar is sokakon vólt. Az ilyen idők-járását, es az efféle úralkodó nyavalyákat *Grunernek* meg jegyzése szerént, az öfzi szél, és gúta-ütések szokták követni, a' minthogy tsak ezen mi Városunkban tsak most egy hét alatt, ötöt tapasztaltam. Erőtelenségbéli gúta-ítés, és az erőtelenittök p. o. érvágás, hashajtók, veszedelmekre, ellenben az éléftő szerek javokra szolgálnak. Ha kedvet talállok, máskor más tapasztalásommal is fogok a' Közönségnek szolgálni.

Doct. Zsóldos.

Erdelyből. Kolosvarról.

Sok esztendőig fenn fog a' mostan folyó *Aug.* utolsó napjának rettenetes emlékezete a' Kolosváriaknak emlékezetekben maradni. Egy A' f onyságnak könyhájáról valámely vigyázatlan szerenttség által, dél-előttnapos és Litórak között a' kémény ki-gyúlván, előbb ez a' haz. az után pedig a' városnak leg főbb részenn lévő néhány utzái hamuvá lettenek. — A' szél nagy vólt, melyre nézve olyan rettenetességgel és hirtelenséggel harapoztatta tovább-tovább a' tüzet, hogy ahoz még tsak közelíteni sem lehetett, nem hogy oltattattathatott vólna: hanem a' merre felé a' szél fújt, a' városon keresztül, a' váron által ki a' külső városra, egész a' mezőig mindent meg eméltett. *Szin = Buza =, Tordas, Köz p, Király* és külső -belső *Farkas =* utzák, némelyike egészlen, némelyike nagy részint, egy szóval 141 házak lettenek hamuvá. Eléggett ezek között a' P. Piáristák' temploma, a' Reformatusok temploma, a' Convictus, az Academia minden könyves házával és igen betses Phisicum Museumával, a' Reformatum Collegium, Papok' házai; a' Harangok' oda lettek. A' kár felzámálhatatlan.

Tudositások.

Ezen czim alatt bizonyos könyv nállam talál-tatik: *Animata Dei in Terris imago, et Sacrum*

apud omnes Gentes Coeli depositum est Rex. Auctore Andrea Simonyi, Inclyti Comitatus de Zabolcs Tabulae Judic. Afsefsore, et ad Excelsam Curiam Regiam Jurato Advocato. Meg mutatta ebben a' Szerző, hogy a' Királyi méltóságot maga az Isten és a' Természet, még a' világ kezdetétől fogva rendelte, és azért más rendbéli uralkodásnak formája, melly az alatt bé tsúfzott, mint régente a' hires Római Republikai, éfzre sem vezzi, mikor azon az Isten és a' Természet által rendeltetett uralkodásnak formája vissza tér. Egy szóval, a' Királyi méltóságnak eredete és szentsége egyedül ebben a' könyvben le van írva, és nem másutt. Meg mutatta azon kívül, hogy a' Királyi méltóság nem más által, hanem a' Religió, és annak szolgálai által főképpen meg tartattatik, és hogy olyanok, a' kik a' Kir. méltóságnak ezen két ofzlopát üldözték, mindnyájan szerentsétlenekké lettenek.

Ezen könyv *Pesten és Budán*, nemcsak nállam, hanem más könyv boltokban is találtatik, és a' jövő napokban *Bécsben* a' Magy. Kurir Iróinal; *Egerben* Profels. Mélzáros; *Kafsán* Tifzt Kovács István Reform. Predikátor; *Debreczenben* Tikos Prokátor; *Posonban* Landerer Mihály Uráknál fog találtatni. Azonkívül *N. Váradonis* a' Kompactornál. Irtam *Pesten* Septemb. 3-ikán 1798-ban.

Mosóczi Inffitóris Gábor.
Könyváros.

E' következendő munka: *„De Calculo Hexapedæ, ejusque partium, in duodecimas subdivisarum, tum quadrato tum cubico, compendioso. In usum Auditorum suorum, dum in Lyceo Episcopali Magno-Varadiensis Publico Mathësim prælegeret; conscripsit; nunc vero Juris publici fecit Stephanus Kát s. A.A. LL. et Philosophiæ Doctor. Presb. Diac. Magno-Varad. Budæ Typis Regiæ Universitatis. 1798.* Találtatik Bétsben Doll Könyváros Urnál a' Sz. Illván Temploma megett. Budán a' Parádé plartzon lévő Könyváros. boltban... *Pesten*.

Nifs István Úrnál, a' TT. PP. Piárlíták' háza alatt. Pozsonyban *Leeg* Könyváros Úrnál.

Ezen munka a' Polgári öllnek, és az ő részeinek számvetését nem közelítve (*adproximando*), hanem tökéletesen (*adæquate*) még a' leg kisebb részetskékben is, úgymint: nyomokban (*pedibus*), ujjokban (*digitis*), vonásokban (*lineis*), első és második rendű pertzenésekben (*minutis primis et secundis*) 's a' t. hozza ki, úgy hogy a' ki jött szám mind ezeket tulajdon négy zent (*quadrata*), vagy kotzkázott (*cubica*) mekkoraságban adgya elő. A' Polgári öll által nem értünk egyebet, hanem a' mellynek hossza hat nyomból áll. Ennek részei mind tizenkét tizenkét részekre osztatnak fel. u. m. a' nyom 12 ujjokra: az ujj 12 vonásokra: a' vonás 12 első pertzenésekre 's. a. t.

A' Polgári öllnek eddig uralkodott számvetése, egyedül az ölleknek mekkoraságát adgya ki tökéletes négyezett vagy kotzkázott valóságában: de a' részeknek kijött izama csak közelített mekkoraságot (*partes aliquotas*) jelent; a' mit új és nehezebb számvetéssell kell ki koholni, hogy azoknak a' magok' némeekben tulajdon négyezett, vagy kotzkázott mekkoraságát tudhassuk ki. A' szemes, és félre nem hajló olvasók itéllyék meg a' különbséget. Azonkívül: az eddig való számvetés módgyarul ellehet mondani: *dum brevis esse volo, obscuris fio.*

Vannak ezen Szerzőnek több rendbéli Magyar és Látziumi (*Deák*) nyelveken, 's a' rosián általfordult Kézirásai. De a' többek között előre csak ezen munkáját ajánlya az Erdemes Tudos közönségnek, melly a' Izép tudományú mesterségekre nézve egy könnyen utólérhető újsággal kedveskedik, t. i. „*De Rectificatione Peripheriæ circularis Geometricæ Lengyeliana. Cujus Consectaria ej circuli, ejusque quarumcunque partium, quadratio; nec non angulorum universalis trisectio æque geometrica. Item: de Collationibus pedum: Viennensis, Párisini, et Rhenani, tum inter se, tum cum gradû circuli, quoad mensuras civiles, i. e. quoad sui partes. Nec non de*

ulna Regali, vetere Hungarorum mensura, authentica, cum aliis mensuris civilibus collata: de Aratris, jugeribus antiquis et modernis, &c. Disseruit Stephanus Káts.,,

Tudva vannak az Író előtt mint a' régi, mint a' leg újabb, e' dologban lett ditséretes iparkodások és találmányok: de még is bátorkodik ezen újsággal a' tudós piartzra ki állani; mellyből reménli, hogy nem sok időre, a' Mathesisben eddig elő fordúlt majdig, közelítésig, való mekkoraságok (*adproximationes*), mint annyi elhibázások éppenig, valóságig, való mekkoraságokra (*in quantitates adæquatas*) fognak fordulni. Nints itt szűkség *Sinusra, Logarithmusra*, vagy a' fentőnek avagy Középhasittónak száz ezredik részére. A' karikának (*circulusnak*) akár egefsz köre, akár karimaré-
fze tökéletes egyenlőséggel megfelel az ötlet illető egyenes lineának a' polgárimértékben, könnyű fel-
találáfsal.

Ha ugyan tsak a' Magyar Országai könyvnyom-
tató Urak megfelelnek azon ditséreteknek, mellye-
ket az újságok az othoni *Litteraturának* elő mozdít-
tásáért reájok ruháznak: ajánlya nékiek az Író
ezt is, a' többit is; de egyfzersmind arra kéri őket,
hogy ne énekeltefsék vele *Lucanusnak* ezen pana-
szát: *Pœnituit multos vanæ sterilesque cathedræ.* Az
üres hir-név, bötsülés, igen hideg ruha; még in-
kább, ha hólta után adatik az embernek e' világ-
ban.

Vagy ha Tudományokat szerető Jóltévő, avagy
valósággal előfizető Urak találtatnának, ajánlya
szolgálatyát az Író.

A' munka, két réz táblákon kívül, mellyek
már bé vannak metzve, mintegy hét 's nyoltz ár-
kusra telik.

A' találandó Jóltévő, vagy előfizető Urak le-
tehetik a' szánt segedelmet, *Bétsben* a' Magyar Uj-
ságok Iróinál: *Pestben* tit. Kífs István Úrnál, a' T.
P. Piáristák háza alatt. Az előfizetés határoztatik
40 xra, köttetlen egy nyomtatványért. *Költ Béts-
ben* 11. *Septemberben* 1798. *Káts István.*